

Alsósokra hangolva – Médiatudatosságot fejlesztő óratervek

3-4. évfolyamos diákoknak

Bevezető

Az alábbi óravázlat az alsósoknak szóló sorozatunk következő része, amelyben az online zaklatással foglalkozunk. Az óraterv több előző anyagunkhoz is kapcsolható, de azoktól függetlenül, önállóan is feldolgozható. Egyes feladatok kétféle verzióban szerepelnek az óratervben, egy időigényesebb és egy rövidebb formában. A pedagógus attól függően választhat közülük, hogy mennyi idő áll rendelkezésre, vagy amennyiben van rá lehetőség, az általunk 45 percesnek szánt órát kiegészítve, dupla órát tarthat az adott témakörben.

Az óratervben egy-egy feladathoz alternatív megvalósítási formákat is javasolunk, ezeket sötétszürke betűszínnel jelöltük. A potenciális tanítói közléseket T, a várható tanulói válaszokat pedig D betűvel láttuk el. Az órán használható feladatok/tesztek a Feladatok közt találhatóak. A Mellékletek rész az órai feladatokhoz tartozó nyomtatható/kivetíthető eszközöket tartalmazza.

Tartalomjegyzék

Óravázlat	1
Ajánlott olvasmányok	6

Óravázlat

Tantárgy: digitális kultúra

Az óra címe: Az online zaklatás

Órakeret/Időtartam: 45 perc

Az óra típusa: az előzőekben feldolgozott ismeretek gyakorlati alkalmazását elősegítő óra

Az óra célja: Az óra célja bevezetni vagy feleleveníteni az online zaklatás fogalmát, ismertetni a típusait elsősorban az alsós korosztály tapasztalatai alapján, az iskolai/kortárszaklatás középpontba állításával. Fontos cél a megelőzési és megoldási lehetőségek tudatosítása.

Tantárgyi kapcsolatok: etika

Kulcsfogalmak: internet, internetbiztonság, zaklatás, online zaklatás, cyberbullying

Eszközök: projektor, tábla, feladatok, mellékletek

Teremigény:

- csoportmunkára is van lehetőség az óra során, ennek megfelelően rendezze be a pedagógus a termet.
- ha van rá mód, projektorral érdemes kivetíteni a képet/képeket.

Megjegyzés: Az óratervben két olyan feladat is szerepel – a Feladat 2 és 4 –, amelynek A változata hosszabb, de változatosabb munkaformát biztosít. A pedagógus a témára szánt időkeretnek, valamint az osztálydinamikának megfelelően dönthet arról, hogy melyik verziót választja.

Idő	Tanári tevékenység – rögzítésre kerülő ismeretek	Tevékenység – munkaforma	Eszköz	Megjegyzések
3 perc	<p>I. BEVEZETÉS, RÁHANGOLÁS</p> <p><i>T: Korábban már beszélgettünk / Bizonyára már van tudásotok az internet előnyeiről és hátrányairól. Elevenítsük fel ezeket!</i></p> <p><i>D: Az előnye lehet, hogy gyorsan és könnyen tudunk rajta keresztül kommunikálni, rengeteg információhoz hozzájuthatunk és játszhatunk is.</i></p> <p><i>D: A hátránya lehet az, hogy túl sok időt töltünk játékkal, ami függőséget is okozhat, olyan tartalommal is találkozhatunk, ami nem nekünk való.</i></p> <p><i>D: Idegenek is ránk írhatnak, és bántó, csúfolódó üzeneteket kaphatunk. Mások hozzáférhetnek az adatainkhoz és visszaélhetnek velük.</i></p> <p><i>T: Nagyon jó. Az internet jó dolog, de belefuthatunk problémás helyzetekbe is az online térben. Erről fogunk beszélgetni a mai órán.</i></p>	Frontális beszélgetés		<p>Az óra elején közösen feleleveníthetjük az előző órákon tanultakat az internet előnyeiről/hátrányairól. Ha korábban nem beszéltünk ezekről, akkor is beszéljük meg röviden, hogy mik az előnyök/hátrányok. Irányíthatjuk úgy a beszélgetést, hogy a példamondatokban szereplő válaszok előkerüljenek.</p> <p>Ennél a feladatnál a padosorok/asztalok szerint kettéoszthatjuk a tanulókat úgy, hogy az osztály egyik fele az előnyöket, a másik fele a hátrányokat sorolja fel.</p> <p>Szándékosan nem hagyunk sok gondolkodási időt, hogy lehetőleg minél spontánabb, nem pedig elvárások alakította válaszokat kapjunk.</p>
3 perc (6 perc)	<p>Játék</p> <p><i>T: Mielőtt belekezdenénk a mai témánkba, játszunk egy kicsit! Képzeljétek el, hogy egy láthatatlanná tévő köpenybe bújtatok. Mi az, amit így, láthatatlanul megtennétek, de egyébként nem?</i></p> <p><i>D: többféle lehetséges válasz</i></p> <p><i>T: Köszönöm. Látom, néhányan nagyon felbátorodnátok attól a köpenytől! /Nahát, ebbe az osztályba csupa nagyon rendes gyerek jár. Eszetekbe sem jutott, hogy rosszaságot csinálnátok!</i></p>		<p>Feladat 1</p> <p>Melléklet 1A</p>	Fontos, hogy viccesen és ne ítélezően reagáljunk.
2 perc (8 perc)	<p>II. AZ ÓRA TÉMÁJÁNAK FELVEZETÉSE</p> <p>Megbeszélés</p> <p><i>T: Könnyebb helytelenül viselkedni, ha nem látnak? Miért?</i></p> <p><i>D: Mert nem derül ki, hogy ki volt a tettes, és nem kap büntetést.</i></p> <p><i>T: Igen, vagy legalábbis nehezebb megtalálni a tettest. A való életben ilyen köpenyünk nincs, viszont az internet is kicsit hasonlóan működik. Az interneten is könnyű láthatatlannak maradni, és ezért sokan másképp viselkednek ott, mint élőben.</i></p>	Frontális	<p>Melléklet 1B (1A továbbra is látható)</p>	Ha volt már szó a digitális énről, ide lehet kapcsolni.

Idő	Tanári tevékenység – rögzítésre kerülő ismeretek	Tevékenység – munkaforma	Eszköz	Megjegyzések
12 perc (20 perc)	<p>III. AZ ÓRA TÉMÁJÁNAK FELDOLGOZÁSA</p> <p>Az online zaklatás</p> <p><i>T: Az előbb oda lyukadtunk ki, hogy az interneten bárkiből bárki lehet, és ez felbátoríthat egyeseket arra, hogy másokat bántsanak, zaklassanak. Mit nevezünk szerintetek zaklatásnak?</i></p> <p><i>D: Mások piszkálását, sértegetését stb.</i></p> <p><i>T: És mi az online zaklatás?</i></p> <p><i>D: Az, amikor mindez digitális eszközön, interneten, közösségi oldalon történik.</i></p> <p><i>T: Igen. Ti találkoztatok ilyesmivel, akár személyesen, akár ismerősötök révén?</i></p> <p><i>D: többféle lehetséges válasz</i></p> <p><i>T: Volt esetleg olyan, hogy ti bántottatok meg valakit neten keresztül?</i></p> <p><i>T: Ezeket a példákat be is tudjuk sorolni. Talán elsőre nem is mindegyikről gondolnánk, hogy online zaklatásnak számít, igaz?</i></p> <p><i>T: Nem túl szívderítő ez a lista. Ráadásul a példák közül az is kiderült, hogy nemcsak idegenek követhetnek el zaklatást, hanem sokszor a közvetlen környezetünk tagjai, akár iskolatársunk is. Miért lehet ez így?</i></p>	Frontális beszélgetés	<p>Melléklet 2</p> <p>Melléklet 3</p>	<p>Fogalom:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zaklatás (lehet szóbeli, fizikai, társas és online) – online zaklatás, cyberbullying. <p>Zaklatás az, amikor valakit rendszeresen vagy tartósan csúfolnak, bántanak, megfélemlítenek, akár az osztályban, akár e-mailben, valamelyik közösségi oldalon vagy chaten. Vélhetően ebben a korosztályban komoly online zaklatásos esetek még nem történtek, így könnyebb beszélni róluk; fontos, hogy a tanár ne ítélkezzen.</p> <ul style="list-style-type: none"> – megfélemlítés, kiközösítés, lejáratás, kibeszélés, személyiséglopás, sértegetés, behálózás, szexting <p>A gyerekek példái nyomán, illetve azokat kiegészítve a típusokat pár szóval tisztázzuk, kivetítjük/felmágnesezzük.</p> <p>Erre a kérdésre nem várunk választ, csak felvesztjük a következő feladatot.</p>
10 perc (30 perc)	<p><i>T: Nézzünk meg most néhány helyzetet, és beszéljük meg, mi állhat az online zaklatás hátterében!</i></p> <p><i>Csoportokban fogtok dolgozni. Minden csapat kap egy feladatlapot egy szituációval és kérdésekkel. Beszéljétek meg, töltsétek ki! 1-1 szóvivő ismerteti majd, hogy mire jutottatok.</i></p>	Csoport	<p>Feladat 2A-B</p> <p>Feladat 2C</p>	<p>A csoportban végzett feladat után 1-1, előre kiválasztott tanuló ismerteti a szituációkat és a többi választ. Idő hiányában a pedagógus a rövidebb verziót is választhatja.</p> <p>Ha a tanulóknak van még más ötletük, reflektáljunk rá.</p> <p>Alternatív (10 perc helyett 6 perc): Feladat2B</p>
6 perc (36 perc)	<p><i>T: Már tudjuk, mi minden számít zaklatásnak. Most beszéljük meg, mit kell tenni, ha veletek történik ez, vagy tudomást szereztek arról, hogy az ismerősötöket zaklatják. Még mindig</i></p>		<p>Melléklet 4</p>	<p>Csoportonként egy tanulót szólítsunk fel, hogy ismertesse, mire jutott a csapat.</p>

Idő	Tanári tevékenység – rögzítésre kerülő ismeretek	Tevékenység – munkaforma	Eszköz	Megjegyzések
	<p><i>így, csoportokban, olvassátok el a következő 4 pontot és nézzétek meg a hozzájuk tartozó ikonokat! Beszéljétek meg, hogy mi mit jelent, utána minden csapatból egyvalaki (most egy másik „szóvivő”) ismertesse a többiekkel, hogy mire jutottatok!</i></p> <p><i>D: többféle lehetséges válasz</i></p> <p><i>T: Köszönöm. Fontos, hogy ezeket megjegyezzétek, és ha szükség van rá, alkalmazzátok.</i></p>			Amennyiben a Feladat 2C valósult meg, úgy itt sem kell ragaszkodnunk a csoportmunkához.
7 perc (43 perc)	<p><i>T: Most pedig arról beszéljünk, hogy hogyan lehet megelőzni az online zaklatást.</i></p> <p><i>Rossz szándékú idegenektől hogyan óvhatjuk meg magunkat?</i></p> <p><i>D: Nem adunk meg személyes adatot, idegenek üzeneteire nem válaszolunk, letiltjuk, nem jelölünk vissza idegent, a profilbeállítás sosem nyilvános.</i></p> <p><i>T: Igen, így van. És mit tehetünk, hogy az osztályban, iskolában se legyen online vagy offline zaklatás?</i></p> <p><i>D: Ismerősnek sem árulom el a jelszavaimat, figyelek a telefonomra, kijelentkezem a fiókomból, ha nem használom.</i></p> <p><i>T: Van még egy fontos dolog. Ha egy osztályban jó a légkör, akkor ott mindenfajta zaklatás sokkal kevésbé fordul elő, az online is. Szerintetek milyen a jó osztálylégkör és hogyan lehet előidézni?</i></p> <p><i>D: Segítünk egymásnak, meghallgatjuk egymás gondjait stb.</i></p> <p><i>T: Nagyon jó dolgokat mondtatok.</i></p>		<p><u>Melléklet</u> 5</p> <p><u>Feladat 3</u></p>	<p>Ha volt internetbiztonság vagy netikett témájú óra, akkor vissza lehet utalni az ott tanultakra.</p> <p>Ha szükséges, egészítsük ki a felsorolást.</p> <p>A tanulók elmondják az ötleteiket, kiemeljük az érdemi válaszokat.</p> <p>Ha a társas viselkedési szabályok nem kerültek szóba az előbb.</p> <p>A tanulók válaszait tereljük a következő kifejezések felé: <i>elfogadás, együttműködés, kulturált vita, erőszakmentesség, érzelemkifejezés, nyílt kommunikáció.</i> Írjuk fel a táblára a kulcsszavakat egymás alá.</p> <p><i>Kiegészítő feladat, amennyiben a pedagógus folytatni szeretné ezt a témát egy következő órán.</i></p> <p><i>Írjátok le 4-5 pontban, hogy ti mit tennétek bele ebbe a házirendbe! Legközelebb megbeszéljük, és meg is alkotjuk a saját szabályzatunkat.</i></p>

Idő	Tanári tevékenység – rögzítésre kerülő ismeretek	Tevékenység – munkaforma	Eszköz	Megjegyzések
1 perc (44 perc)	<i>IV. ÖSSZEGZÉS, AZ ÓRA LEZÁRÁSA: T: Ügyesek voltatok! A mai órán láthattuk, hogy az online zaklatás hogyan zajlik és mit lehet tenni ilyenkor. Arról is beszéltünk, hogyan lehet megelőzni – elsősorban – az iskolai zaklatást.</i>			
1 perc (45 perc)	Házi feladat: <i>T: A csoportotok tagjainak írjatok 1-1 kedves üzenetet! VAGY Zárásként a kiosztott cetlire mindenki írja rá padtársának egy jó tulajdonságát, majd adjátok oda egymásnak a cetlit!</i>		Feladat <u>4A</u> Feladat <u>4B</u>	Megjegyzés: amennyiben a Feladat 2 hosszabb változata valósult meg, ez a feladat valószínűleg ennek az órának a kereteibe már nem fér bele. Ez esetben a pedagógus feladhatja házi feladatként. Ha a feladatot még az órán meg tudják valósítani, minden tanulónak osszunk ki annyi cetlit, amennyi osztálytársának üzenetet ír.

Ajánlott olvasmányok

Internet HotLine - Mi számít online zaklatásnak?, 2017. szeptember 19.,
https://nmhh.hu/cikk/190113/Mi_szamit_online_zaklatasnak

Mediatudor - [Bűnmegelőzésért a digitális világban](https://www.mediatudor.hu/bunmegelozes/a-digitalis-vilagban),
https://www.mediatudor.hu/bunmegelozes/14_18.html

A médiáról – neked, ismeretterjesztő füzet 6–9 évesek számára,
https://buvosvolgy.hu/tudastar/oravazlat/A_mediáról_neked_69_eveseknek, ISBN
978-963-295-501-8, Wolters Kluwer Kft., 2015

A médiáról – neked, ismeretterjesztő füzet 10-12 évesek számára,
https://buvosvolgy.hu/tudastar/oravazlat/A_mediáról_neked_1012_eveseknek,
ISBN 978-963-295-503-2, Wolters Kluwer Kft., 2015